

Sygn. akt I CSK 237/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 lutego 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Józef Frąckowiak

SSN Agnieszka Piotrowska (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa R. M.

przeciwko A.P.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 9 lutego 2018 r.,

skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Apelacyjnego w W.

z dnia 23 czerwca 2016 r., sygn. akt I ACa .../15,

1) oddala skargę kasacyjną;

2) przyznaje ze środków Skarbu Państwa (Sądu Apelacyjnego w W.) na rzecz adw. A. W. kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł powiększoną o należny podatek od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

UZASADNIENIE

Powód R. M. wniósł, po ostatecznym sprecyzowaniu żądania, o zasądzenie od pozwanego A. P. kwoty 150 000 zł tytułem odszkodowania oraz kwoty 200 000 zł tytułem zadośćuczynienia za szkodę i krzywdę doznaną z powodu niezgodnego z prawem usunięcia go przez pozwanego z lokalu mieszkalnego położonego w W. przy ul. M. 85/85.

Wyrokiem z dnia 21 kwietnia 2015 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił to powództwo ustalając, że powód był współwłaścicielem lokalu mieszkalnego położonego w W. przy ul. M. 85/85, w którym zamieszkiwał, nie pokrywając związanych z nim opłat i kosztów. Postanowieniem z dnia 9 maja 2012 r., Sąd Rejonowy w W. przysądził własność tej nieruchomości lokalowej na rzecz nabywcy licytacyjnego A. P. za cenę 350 000 zł, która została zapłacona w całości. Pozwany kilkakrotnie wzywał R. M. na piśmie do opuszczenia tego lokalu i wydania go pozwanemu jako właścicielowi, czego powód nie uczynił. W dniu 21 stycznia 2014 roku pozwany A. P. wszedł w posiadanie tego lokalu, a powód go opuścił. Sąd pierwszej instancji podniósł, że powód nie przedstawił w pozwie twierdzeń faktycznych i dowodów na okoliczności uzasadniające przypisanie pozwanemu deliktowej odpowiedzialności odszkodowawczej oraz zasądzenie na rzecz powoda dochodzonych kwot zadośćuczynienia i odszkodowania. Zgłoszony dopiero na rozprawie w dniu 7 kwietnia 2015 r. wniosek powoda, zastępowanego przez fachowego pełnomocnika procesowego, o dopuszczenie dowodu z przesłuchania powoda był spóźniony i stąd został oddalony.

W apelacji od tego wyroku powód zarzucił naruszenie art. 207 § 6 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. oraz art. 217 § 2 k.p.c. przez oddalenie wniosku o przesłuchanie powoda, błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że powód nie udowodnił okoliczności wskazanych w pozwie oraz nierozpoznanie istoty sprawy w wyniku oddalenia wniosku o przesłuchanie powoda i przedwczesne uznanie sprawy za wyjaśnioną, mimo że nie zostały ustalone sporne fakty mające znaczenie dla wyniku sprawy. Formułując te zarzuty, powód wniósł

o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Wyrokiem z dnia 23 czerwca 2016 r., Sąd Apelacyjny oddalił apelację powoda jako niezasadną. Dopuszczył zgłoszony przez powoda w toku postępowania apelacyjnego dowód z odpisu wyroku Sądu Rejonowego w W. z dnia 9 grudnia 2015 r. w sprawie I C .../14, nakazującego pozwanemu A. P. przywrócenie R. M. posiadania lokalu mieszkalnego położonego w W. przy ul. M. 85/85 przez wydanie mu kluczy do tego mieszkania i oddalającego powództwo posesoryjne w pozostałej części. Sąd Apelacyjny oddalił natomiast wnioski powoda zgłoszone w toku postępowania apelacyjnego o dopuszczenie dowodów z protokołów rozpraw przeprowadzonych w sprawie I C .../14 w dniach 15 września 2014 r., 26 września 2014 r., 13 listopada 2015 r., stenogramu z dnia 13 listopada 2015 r. i protokołu z dnia 9 grudnia 2015 r. Sąd drugiej instancji nie podzielił zarzutów apelującego, wskazując na prawidłowość oceny tego Sądu, że powód nie udowodnił dochodzonego roszczenia z punktu widzenia przesłanek zastosowania art. 415 k.c. w odniesieniu do żądania odszkodowania oraz zastosowania art. 23, 24 i 448 k.c. w odniesieniu do żądania zadośćuczynienia.

W skardze kasacyjnej powód zarzucił naruszenie prawa materialnego art. 415 k.c. w zw. z art. 422 k.c. w zw. z art. 322 k.p.c. w zw. z art. 361 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 363 § 2 k.c. oraz art. 23 k.c. w zw. z art. 24 k.c. w zw. z art. 448 k.p.c. oraz w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., naruszenie art. 365 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c. oraz w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., art. 217 § 2 w zw. z art. 227 w zw. z art. 236 w zw. z art. 381, 382 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. oraz naruszenie art. 217 § 2 w zw. z art. 227 w zw. z art. 212 w zw. z art. 235 w zw. z art. 386 § 4 w zw. z art. 382 w zw. z art. 378 § 1 w zw. z art. 381 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 176 ust. 1 Konstytucji i art. 45 ust. 1 Konstytucji. Formułując te zarzuty, powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku, wyroku Sądu pierwszej instancji, zniesienie postępowania w obu instancjach i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie są uzasadnione zarzuty naruszenia art. 217 § 2 w zw. z art. 227 w zw. z art. 236 w zw. z art. 381, 382 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. polegającego na

oddaleniu przez Sąd drugiej instancji wniosków powoda o dopuszczenie w toku postępowania apelacyjnego dowodów z dokumentów w postaci protokołów rozpraw ze sprawy Sądu Rejonowego w W. o przywrócenie posiadania o sygnaturze I C .../14, które to dowody miały, zdaniem powoda, wykazać bezprawność działania pozwanego oraz powstanie szkody w majątku powoda.

Należy podkreślić, że postępowanie dowodowe toczy się zasadniczo przed Sądem pierwszej instancji, który dokonuje selekcji twierdzeń faktycznych stron pod kątem art. 227 k.p.c., zgodnie z którym przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie. O tym, jakie fakty są istotne, decyduje przytoczona w pozwie podstawa faktyczna zgłoszonego przez powoda żądania w powiązaniu z normą prawa materialnego stanowiącą podstawę prawną orzekania o tym żądaniu. Sąd pierwszej instancji podejmuje decyzje procesowe o dopuszczeniu lub oddaleniu wniosków dowodowych stron, uwzględniając zasadę rozkładu ciężaru dowodu (art. 6 k.c.), a także to, czy wnioski dowodowe zostały zgłoszone w odpowiednim czasie (art. 207 i art. 217 k.p.c.), czy odnoszą się do faktów istotnych dla wyniku sprawy, czy są dopuszczalne w świetle przepisów postępowania cywilnego oraz czy z uwagi na charakter dowodu i tezę dowodową mogą realnie posłużyć ustaleniu podstawy faktycznej rozstrzygnięcia.

Ze względu na charakter dochodzonych przez R. M. roszczeń, opierających się na odpowiedzialności deliktowej, na powódzie, stosownie do art. 415 k.c., spoczywał w zakresie dochodzonego roszczenia odszkodowawczego w kwocie 150 000 zł ciężar udowodnienia zdarzenia szkodzącego, bezprawności i winy sprawcy, zakresu i wysokości szkody majątkowej usprawiedliwiającej żądanie odszkodowania w podanej wysokości oraz istnienia normalnego związku przyczynowego między czynem sprawcy i uszczerbkiem majątkowym doznany przez powoda. W zakresie dochodzonego roszczenia o zadośćuczynienie w kwocie 200 000 zł, przy założeniu, że powód oparł je na przepisach dotyczących ochrony dóbr osobistych (art. 23, 24 i 448 k.c.), spoczywał na nim ciężar wykazania, że doszło do naruszenia skonkretyzowanego przez powoda dobra osobistego z winy sprawcy, powinnośc wykazania zakresu krzywdy i istnienia normalnego związku przyczynowego między czynem sprawcy i uszczerbkiem niemajątkowym doznany przez powoda wskutek zachowania sprawcy. Twierdzenia faktyczne i wnioski

dowodowe dotyczące tych faktów powinny być złożone w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji. Powód reprezentowany przez zawodowego pełnomocnika procesowego ustanowionego z urzędu nie sprostął tym wymaganiom. W modelu cywilnego postępowania rozpoznawczego, obowiązującym od dnia 3 maja 2012 r., a ustalonym ustawą z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2011 r. Nr 233, poz. 1381), ustawodawca położył szczególny nacisk na zasadę koncentracji materiału procesowego, mającą służyć usprawnieniu i przyspieszeniu postępowania oraz nakładającą na strony ciężary procesowe związane z przedstawianiem sądowi twierdzeń o faktach istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy oraz dowodów mających na celu wykazanie twierdzeń faktycznych strony pod rygorem negatywnych skutków procesowych w postaci sprekludowania spóźnionych twierdzeń i dowodów, chyba że strona uprawdopodobni, że nie zgłosiła ich w pozwie, odpowiedzi na pozew lub dalszym piśmie przygotowawczym bez swojej winy lub że uwzględnienie spóźnionych twierdzeń i dowodów nie spowoduje zwłoki w rozpoznaniu sprawy albo że występują inne wyjątkowe okoliczności. W założeniu ustawodawcy, zmiany wprowadzone wskazaną wyżej ustawą nowelizującą kodeks postępowania cywilnego miały prowadzić do wzmocnienia zasady dyspozycyjności, kontradyktoryjności oraz odpowiedzialności stron za wynik procesu. Zgodnie bowiem z art. 6 § 1 k.p.c., sąd powinien przeciwdziałać przewlekaniu postępowania i dążyć do tego, aby rozstrzygnięcie nastąpiło na pierwszym posiedzeniu, jeżeli jest to możliwe bez szkody dla wyjaśnienia sprawy. § 2. Strony i uczestnicy postępowania obowiązani są przytaczać wszystkie okoliczności faktyczne i dowody bez zwłoki, aby postępowanie mogło być przeprowadzone sprawnie i szybko. W rozpoznawanej sprawie powód najpierw samodzielnie wniósł pozew, domagając się zadośćuczynienia i odszkodowania w kwocie 350 000 zł. Następnie na jego wniosek Sąd pierwszej instancji ustanowił dla niego pełnomocnika fachowego z urzędu. Będąc wezwany do uzupełnienia braków formalnych pozwu przez dokładne sprecyzowanie żądania, w tym wskazania kwot żądanych tytułem zadośćuczynienia i odszkodowania oraz przedstawienie uzasadnienia dochodzonych roszczeń, w szczególności poprzez określenie zdarzeń, z których

powód wywodzi swoje roszczenia, pełnomocnik wskazał w piśmie z dnia 28 listopada 2014 r. (k. 24 akt), że powód dochodzi odszkodowania w kwocie 150 000 zł za niezgodne z prawem usunięcie go z lokalu mieszkalnego oraz zadośćuczynienia w wysokości 200 000 zł za krzywdę doznaną wskutek usunięcia powoda z tego mieszkania, w wyniku czego powód doznał licznych strat moralnych. Pełnomocnik nie wskazał jednak żadnych bliższych faktów uzasadniających doprecyzowane roszczenia co do zasady i wysokości ani wniosków dowodowych, powołując się na brak osobistego kontaktu z powodem. W dniu 16 stycznia 2015 r. powód zapoznał się osobiście z aktami sprawy, znał więc stan sprawy, treść zarządzenia Sądu oraz stanowisko własnego pełnomocnika procesowego, o ustanowienie którego wnosił, mimo to nie zadbał o prawidłową współpracę z adwokatem w celu przedstawienia twierdzeń faktycznych i wniosków dowodowych na wskazywane wyżej okoliczności, umożliwiające Sądowi pierwszej instancji poczynienie niezbędnych ustaleń faktycznych w celu rozpoznania i rozstrzygnięcia żądań powoda.

W modelu apelacji pełnej, skarżący może powołać w apelacji nowe fakty i dowody, powinien jednak wykazać, że ich powołanie w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji nie było możliwe albo że potrzeba powołania się na nie wynika później (art. 368 § 1 punkt 4 k.p.c. i art. 381 k.p.c.). Także i tym wymaganiom skarżący nie sprostął. Sąd drugiej instancji zasadnie oddalił wnioski dowodowe powoda o dopuszczenie dowodu z odpisów protokołów rozpraw przeprowadzonych w dniach 15 września 2014 r., 26 września 2014 r., 13 listopada 2015 r., stenogramu z dnia 13 listopada 2015 r. i protokołu z dnia 9 grudnia 2015 r. przed Sądem Rejonowym w sprawie o przywrócenie posiadania. Odpisy te dokumentują przebieg posiedzeń sądowych (rozpraw) w sprawie I C ..../14 o przywrócenie posiadania. Nie jest dopuszczalne w świetle zasady bezpośredniości postępowania dowodowego w każdej sprawie cywilnej (art. 235 k.p.c.) zastępowanie dowodów z zeznań świadków i stron, odpisami ich zeznań złożonymi w dodatku w innej sprawie. Oddalając te wnioski dowodowe powoda, Sąd Apelacyjny nie tylko więc nie naruszył wskazanych w tej podstawie kasacyjnej przepisów postępowania dowodowego, ale postąpił zgodnie z nimi.

Niezasadny jest zarzut naruszenia art. 365 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c. oraz w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. polegającego na nie uwzględnieniu przez Sąd Apelacyjny prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w W. z dnia 9 grudnia 2015 r. w sprawie I C .../14, co doprowadziło ten Sąd do wadliwego, zdaniem skarżącego, uznania, że pozwany nie dopuścił się wobec powoda czynu bezprawnego. Stosownie do art. 365 § 1 k.p.c., orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. Statuowana tą normą prawa procesowego moc wiążąca wyroku dotyczy związania sentencją, a nie uzasadnieniem wyroku innego sądu, czyli przesłankami faktycznymi i prawnymi przyjętymi za jego podstawę, gdyż zakresem prawomocności materialnej jest objęty tylko ostateczny wynik rozstrzygnięcia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2011 r., III CSK 94/10, nie publ., z dnia 15 stycznia 2015 r., IV CSK 181/14, nie publ. oraz z dnia 25 czerwca 2014 r., IV CSK 610/13, nie publ.). Sąd Apelacyjny nie zanegował waloru obowiązującego sentencji tego wyroku, przesądzającego o bezprawności działania pozwanego pozbawiającego powoda posiadania lokalu mieszkalnego, a stwierdził jedynie, że powód nie wykazał pozostałych przesłanek odpowiedzialności deliktowej pozwanego, które to stanowisko Sądu jest, w świetle materiału sprawy, zasadne.

Skarżący zarzucił w skardze naruszenie art. 217 § 2 w zw. z art. 227 w zw. z art. 212 w zw. z art. 235 w zw. z art. 386 § 4 w zw. z art. 382 w zw. z art. 378 § 1 w zw. z art. 381 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 176 ust. 1 Konstytucji i art. 45 ust. 1 Konstytucji poprzez nie uchylenie przez Sąd Apelacyjny wyroku Sądu Okręgowego, mimo że Sąd pierwszej instancji oddalił wnioski powoda o dopuszczenie dowodu z jego zeznań zgłoszony na rozprawie w dniu 7 kwietnia 2015 r. W odniesieniu do tego zarzutu należy wskazać, że skarga kasacyjna może dotyczyć jedynie uchybień procesowych Sądu drugiej instancji, jeżeli mogły one mieć istotny wpływ na wynik sprawy, a nie uchybień procesowych popełnionych przez Sąd pierwszej instancji. Poza tym należy zwrócić uwagę, że obecny na rozprawie w dniu 7 kwietnia 2015 r. fachowy pełnomocnik procesowy powoda nie złożył wobec tego postanowienia dowodowego zastrzeżenia przewidzianego

w art. 162 k.p.c., co wyłączyło możliwość postawienia tego zarzutu w apelacji (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 października 2005 r., III CZP 55/05, OSNC 2006, nr 9, poz. 144). W skardze kasacyjnej skarżący nie wykazał także naruszenia przez Sąd Apelacyjny art. 386 § 4 k.p.c, albowiem nie wykazał, że zaistniała którakolwiek ze wskazanych w tym przepisie przesłanek wydania przez Sąd orzeczenia kasatoryjnego, w szczególności, że Sąd ten nie rozpoznał istoty sprawy, skoro oddalenie powództwa było konsekwencją niewskazania i nieudowodnienia przez powoda faktów składających się na podstawę faktyczną żądania przyznania mu kwoty 150 000 zł tytułem odszkodowania oraz kwoty 200 000 zł tytułem zadośćuczynienia. Z tych samych przyczyn nie jest zasadny zarzut naruszenia prawa materialnego art. 415 k.c. w zw. z art. 422 k.c. w zw. z art. 322 k.p.c. w zw. z art. 361 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 363 § 2 k.c. oraz art. 23 k.c. w zw. z art. 24 k.c. w zw. z art. 448 k.p.c. oraz w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., polegający, zdaniem skarżącego, na niezastosowaniu przez Sąd drugiej instancji tych norm prawa materialnego w wyniku błędnego przyjęcia, że powód nie poniósł szkody z winy pozwanego i że powód nie udowodnił jej wysokości, mimo że powód został bezprawnie pozbawiony przez pozwanego posiadania lokalu, co zostało stwierdzone prawomocnym wyrokiem, w wyniku czego pozwany utracił prawo do lokalu socjalnego i stał się osobą bezdomną. Do zastosowania czyli subsumcji tych norm prawa materialnego istotnie w sprawie nie doszło, jednakże nie w wyniku popełnienia przez Sąd Apelacyjny błędu orzeczniczego, lecz w konsekwencji nie udowodnienia przez powoda faktów pozwalających na ich zastosowanie, co omówiono już szerzej w odniesieniu do zarzutów procesowych skargi kasacyjnej. Trzeba przy tym zwrócić uwagę, że ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (tekst jedn.: Dz.U. z 2016 r., poz. 1610 ze zm.), reguluje zasady i formy ochrony praw lokatorów. Zgodnie z art. 2. ust. 1 pkt 1 tej ustawy, ilekroć jest w niej mowa o lokatorze - należy przez to rozumieć najemcę lokalu lub osobę używającą lokal na podstawie innego tytułu prawnego niż prawo własności. Tymczasem, jak to wynika z materiału sprawy, powód był właścicielem lokalu mieszkalnego zlicytowanego w toku postępowania egzekucyjnego z tej nieruchomości wszczętej

przez Wspólnotę Mieszkaniową i Skarb Państwa - Wojewodę M. w wyniku nie ponoszenia przez powoda związanych z tym lokalem mieszkalnym kosztów i opłat.

W tym stanie rzeczy orzeczono, jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.).

kc

jw